

In memoriam John Vincke

Alexis Dewaele

Op woensdag 27 mei namen we met diepe droefheid afscheid van Prof. Dr. John Vincke. Als voorzitter van de Vakgroep Sociologie en decaan van de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen van de Universiteit Gent laat hij ons een grote erfenis na. Naast zijn realisaties op academisch en maatschappelijk vlak, is het echter vooral zijn diepmenselijkheid en generositeit waardoor velen hem zullen blijven herinneren. Zijn academisch werk had het imago hard wetenschappelijk te zijn, strategisch, statistisch onderbouwd, no-nonsense stijl. Dat was het ook, maar achter deze institutioneel verankerde façade school bovenal een erg bescheiden man met een passie voor een creatieve, menselijke en inspirerende wetenschap.

Een vriend en collega beschreef John Vincke als “iemand die zichzelf had uitgevonden”. From zero to hero, een eigen parcours uitgestippeld, uitgehouwen en geplaveid met meer dan goede intenties. De tijd waarin John Vincke zijn doctoraat schreef was nochtans niet zo minzaam voor homoseksualiteit. Toen hij in 1989 zijn doctoraat aflegde, stelden sommigen de vraag, “we gaan zo iemand toch geen doctoraat geven?”. Een sociologische studie van seksuele relaties, laat staan homoseksuele relaties, was omgeven met nog heel wat maatschappelijke taboes. John Vincke benaderde het onveilige seksgedrag van homomannen op een unieke sociologische manier, opdat men meer efficiënte preventiestrategieën zou kunnen uitwerken. Zijn benadering was bijzonder omdat hij sociologische basisprincipes toepaste op menselijk seksueel gedrag. In één van zijn vele internationale publicaties schrijft hij: “Mensen zijn wezens op zoek naar betekenis. Daarom weerspiegelen seksuele handelingen ook een emotionele en symbolische taal”. Als specifieke ‘onveilige’ seksuele handelingen bij individuen zo moeilijk te veranderen zijn, dan is dit omdat men vanuit de preventie vaak tracht in te werken op de handeling an sich zonder stil te staan bij de diepere betekenissen die dit handelen heeft voor het individu.

John Vincke was voorzitter van het Aidsteam van 1992 tot 1995. Het Aidsteam was één van de organisaties die aan de oorsprong van het huidige Sensoa lag, het Vlaamse expertisecentrum voor seksuele gezondheid. John Vincke wilde meer

degelijke wetenschappelijke informatie over het seksueel risicogedrag van homomannen om de aidsepidemie te bestrijden en om meer efficiënte preventiecampagnes te ontwikkelen. Het door Vincke, Mak & Bolton in 1991 gepubliceerde boek *Mannen met Mannen* was één van de eerste Nederlandstalige publicaties over het welzijn, de relaties en seksualiteit van homomannen. John Vincke was echter geen zelfverklaard homoboegbeeld. Hij zou dat worden door een persoonlijk engagement dat hem dreef tot zijn onderzoekswerk met betrekking tot aids en hiv. De aidscrisis waaide over uit de Verenigde Staten en maakte homo's op een erg pijnlijke manier meer zichtbaar dan ze ooit waren geweest. Zijn vriendschap met Ralph Bolton, een Amerikaans antropoloog, bracht hem dicht bij deze desastreuze crisis. Samen gebruikten ze participerende observatie in homosauna's als een gecontesteerd wetenschappelijk instrument om data te vergaren die zeldzaam, provocatief en authentiek waren, en nog altijd zijn. Zijn verblijf als 'visiting professor' in California (Pomona College) bepaalde in belangrijke mate zijn visie op aidsonderzoek, homorelaties en homogemeenschappen. Een pragmatische, sterk op de empirie gerichte benadering met een internationale focus leidde tot tal van, de ondertussen zo gegeerde, A1-publicaties. Op deze manier bezorgde hij samen met zijn collega's de vakgroep sociologie van de Universiteit Gent een erg gewaardeerde plaats op de academische ladder.

Pas in het laatste decennium van zijn carrière, na talrijke publicaties gerelateerd met de seksuele gezondheid van homomannen, verbreedde John Vincke zijn blikveld naar de leefsituaties van homomannen, lesbiennes en biseksuelen (*i.e.* holebi's). In opdracht van het Vlaamse Gelijkekansenbeleid ging hij in 1997 van start met de eerste omvangrijke kwantitatieve studie naar de leefsituatie van holebi's in Vlaanderen. John Vincke versterkte de idee dat er een behoefte was aan meer beleidsactie en onderzoek gericht op seksuele minderheden. Zijn suïcideonderzoeken waren in dat opzicht een eyeopener en hefboom. De hoge scores van homojongens, en lesbische meisjes in het bijzonder, op suïcidale ideatie en suïcidaal gedrag in vergelijking met heterojongeren, maakte duidelijk dat er ondanks de emancipatorische strijd van de homobeweging nog steeds knelpunten waren in het leven van holebi's. Het beleidsondersteunende onderzoek kwam in een stroomversnelling bij de oprichting van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid in 2002. De onderzoekslijn holebi's werd door John Vincke uitgetekend en hij motiveerde een team van jonge onderzoekers, die de drijvende kracht zouden worden achter de Zzzip-onderzoeken. Het eerste 'Zzzip'-onderzoek werd in 2006 afgerond en gepubliceerd. Dit onderzoek stond symbool voor de innovatieve en creatieve manier waarop John Vincke aan onderzoek deed. Hij introduceerde het concept 'sociale marketing' in de onderzoekswereld door samen te werken met een marketingbureau en grafisch vormgevers. Respondenten moesten 'verleid' worden tot het invullen van enquêtes. Het publiek moest 'geteased' worden. Het onderzoek werd verkocht als een sociaal product. Voor John Vincke was internetonderzoek niet gratis, noch onbetrouwbaar. Het was een veelzijdig en beloftevol instrument om seksuele minderheden als 'verborgen populatie' beter in kaart te brengen. Zzzip stond dan voor "tonen wie je bent en waar je voor

staat, jezelf openritsen”. John Vincke stond voor innovatie, creativiteit en maatschappelijke bewogenheid en dit op heel wat verschillende vlakken.

John Vinckes onderzoekstraditie getuigde van een erg open blik waarbij hij niet zelden de grenzen van de traditionele sociologie verruimde. Zijn werk toont bijvoorbeeld raakvlakken met de sociale psychologie, toegepaste antropologie en met sociale epidemiologie. Zo was er zijn werk naar de positie van seksuele minderheden waarbij hij het ‘minority stress model’ naar voor schoof als kader om te begrijpen hoe holebi’s als groep in de samenleving nog steeds met specifieke problemen kampen ten gevolge van hun gestigmatiseerde status. De prevalentiecijfers die hij verzamelde met betrekking tot seksueel risicogedrag en suïcide bij holebi-jongeren verstevigde zijn reputatie als onderzoeker met aandacht voor de fysieke en mentale gezondheid van kwetsbare groepen in de samenleving. Wat ook de precieze inhoudelijke invulling was van zijn onderzoekswerk, steeds weerspiegelde ze een drang om het maatschappelijke welzijn te verbeteren, om te bouwen aan een betere samenleving. Dit bleek bijvoorbeeld uit zijn onderzoek naar de leefsituatie van jongensprostituties, evenals een onderzoeksproject naar de invloed van kunst op de bedrijfscultuur en werktevredenheid van arbeiders. Ondanks het gegeven dat hij een socioloog pur sang was en hield van een sterk theoretisch onderbouwde wetenschap, was hij ook erg pragmatisch van aard. Hij hield niet van ‘vergaderitis’ (*i.e.* de neiging om oeverloos te vergaderen zonder een einddoelstelling te bereiken) en maakte dit vaak van bij aanvang duidelijk. Geen discussie zonder ‘operationaliseerbare’ doelstelling. Geen woorden, maar daden. Geen tijdverlies, maar passioneel gebruik maken van kostbare tijd voor kostbare dingen. Deze passie deelde hij graag met de collega’s die hem omringden en met wie hij betekenisvolle relaties opbouwde. De uitgelezen zorgzaamheid waarmee hij zijn jonge onderzoekers onder de vleugels nam, behoorde tot het repertoire van een deskundige leider en mentor. Na een spectaculaire carrièresprong van één van zijn pupillen zei hij “Ze moeten je overstijgen, het is pas als ze je voorbijsteken dat je weet dat je je taak goed hebt volbracht”. Vriendschap en collegialiteit lagen voor hem vaak erg dicht bij elkaar. Zijn onderzoekers waren zijn ‘gasten’. Zijn gasten enthousiasmeren was voor hem een hoofdprijs.

Als voorzitter van het internationale congres ‘sexual diversity – European community’ zou John Vincke, samen met Anne van Lancker (toenmalig Europarlementslid), academici, beleidsmakers en actoren uit het middenveld samenbrengen om te verkennen hoe de succesvolle emancipatorische strijd van holebi’s binnen Europa verankerd kon worden. John geloofde niet in een wetenschap vrij van waarden. Op een congres over seksuele diversiteit in Europa zei hij “we hebben geen behoefte aan een positivistisch wetenschappelijk model dat van sociale wetenschappers vraagt om zich ver van politiek en beleid te houden”. Hij geloofde in een strijd voor rechten: “we mogen niet vergeten dat minderheden hun rechten niet gratis krijgen. De geschiedenis leert ons dat men voor rechten

moet vechten én moet blijven vechten.” Zijn leven stond in het teken van vele bewonderenswaardige streefdoelen. Maar helemaal op het laatst zou hij nog zeggen “liefde is de grootste drijfkracht in mijn leven geweest”.